

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРНИХ ІНІЦІАТИВ

© Мартиняк І.О., 2011

В умовах глобалізації розвиток регіону є результатом динамічних змін глобальних та локальних процесів. Відкритість регіональної економіки спонукає створення полюсів технологічного та інноваційного розвитку для протидії глобальній конкуренції. Підвищення рівня створення та використання інновацій сьогодні розглядається як на національному рівні (через створення національних інноваційних систем), так і на регіональному та транс регіональному рівнях (через створення мережових об'єднань, зокрема, стратегічних альянсів, кластерів). Виявлення особливостей розвитку кластерних утворень в Україні знаходимо в працях М. Войнаренка, Н. Мікули, С. Соколенка, Н. Внукової, Бакушевич І.В.

Водночас, нарощування інноваційної активності в регіоні є неможливим без забезпечення стабільної системи підтримки, яка б інтегрувала політико-правові, фінансові, науково-технологічні важелі впливу. На наш погляд, роль регіонального інтегратора повинна виконувати інфраструктура. Дослідженням суті ринкової інфраструктури та напрямів її регіонального розвитку займалися Н. Мікула, П. Беленький, Н. Внукова, І. Бакушевич, А. Корольчук, Т. Кіселева, З. Варналій, О. Кужель; виявленням особливостей розвитку кластерних утворень в Україні – М. Войнаренко, Н. Мікула, С. Соколенко. Вітчизняні автори розглядають інфраструктуру як механізм формування ринкового середовища та підтримки функціонування підприємництва, зокрема, малого, в регіоні.

Інноваційна інфраструктура у загальноприйнятому розумінні є сукупністю взаємопов'язаних та взаємодіючих організацій, систем, необхідних і достатніх для ефективного здійснення інноваційної діяльності та реалізації нововведень. Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність», основними елементами інноваційної інфраструктури є державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії та фонди, зони інтенсивного науково-технічного розвитку (технополіси), технологічні парки (технопарки), інноваційні центри (технологічні, регіональні, галузеві), інкубатори (інноваційні, технологічні, інноваційного бізнесу), консалтингові (консультаційні) фірми та ін. Створення специфічних мережових утворень – інноваційних кластерів – впливає на виділення інфраструктури підтримки кластерних ініціатив.

Кластерні ініціативи – це скоординовані дії, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності і зростання регіонального кластеру, із залученням ключових учасників кластеру: компаній, асоціацій, наукових та навчальних установ та ін..

Кластерні ініціативи формуються із незалежних суб'єктів господарювання з метою досягнення спільної мети – досягнення кращих конкурентних позицій на ринку на основі поширення профільної технології в суміжних галузях. Для їх ефективної діяльності необхідно щоб стратегії окремих членів відповідали загальній концепції функціонування кластеру. Розглядаючи кластери фірм як інструмент підвищення конкурентоспроможності та інноваційності, необхідно чітко розуміти яким чином засновники можуть виявити кластерні ініціативи та організувати систему управління їх розвитком. Важливими передумовами ефективної роботи кластерів на початкових фазах їх формування, є розвиток відповідної системи інфраструктурного забезпечення на рівні регіону, яка відповідала б міжнародним стандартам кластерної (мережової) взаємодії.

Розвиток кластерних ініціатив регіону передбачає встановлення вертикально-інтегрованих відносин між окремими підприємствами в процесі формування логістичних ланцюгів на рівні регіону. Найчастіше у світовій практиці [20, с. 8], такі відносини формуються на основі субконтрактних відносин між підприємствами. Вони встановлюються при наявності провідної

фірми (центру кластерних ініціатив) та групи інших фірм – постачальників компонентів готового виробу. Перехід малих та середніх підприємств (МСП) у категорію високо спеціалізованих виробників компонентів є однією з ключових умов формування регіонального кластеру. Саме на малі та середні підприємства покладається роль інноватора, зокрема, при взаємодії ТНК – МСП. І.Бочан[1, с.44] зазначає, що інституціональна структура сучасного світового господарства передбачає «утворення вертикальних (функціональних) та горизонтальних (територіальних) структур».

Роль держави у розвитку кластерних ініціатив – це створення сприятливих умов для інтеграції та інноваційного розвитку через законодавче регулювання відповідних процесів.

Для побудови моделі регіональної кластерної ініціативи необхідно враховувати оточення її розвитку. Фактори зовнішнього середовища, які мають вплив на формування та розвиток кластерної ініціативи згруповано відповідно до їх основних характеристик у три блоки. Їх можна розглядати:

- як сукупність природно-кліматичних умов, ресурсів, транспортної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури;
- як сукупність цільових споживчих сегментів, умов використання/експлуатації продукції, споживчих звичок та звичаїв;
- як поєднання міжнародної співпраці, політики розвитку, законодавчого регулювання, прагнення учасників до об'єднання.

Для того щоб врахувати коливання ринкової кон'юнктури, пропонується брати до уваги життєвий цикл кластеру, інвестиційну діяльність та споживчі цінності. Всі фази розвитку регіональних кластерних ініціатив, починаючи від виникнення ініціативної групи аж до формування регіонального кластеру проходять під безпосереднім впливом інфраструктури.

Впливу інфраструктури на розвиток регіональних кластерних ініціатив відбуватиметься через поєднання економіко-географічних, політико-правових та соціально-культурних факторів на різних фазах розвитку кластерних ініціатив. Вплив економіко-географічних факторів за посередництвом інфраструктури підтримки кластерних ініціатив проявляється у нарощуванні спеціалізації, виникненні агломерації та посиленні конкуренції. За сприянням інфраструктури політико-правові фактори обумовлюють локалізацію виробництва у регіоні. Під впливом соціально-культурних факторів інфраструктура дозволяє посилити громадські ініціативи та інтеграційні процеси на рівні регіону. Одним із найважливіших проявів впливу інфраструктури кластерних ініціатив є забезпечення усвідомлення потреби в об'єднанні на основі партнерства влади, громади та бізнесу для перетворення точок регіонального росту на інноваційні полюси зростання в глобальному середовищі.

Аналізування досвіду країн світу щодо напрямів роботи інфраструктури показало наступні пріоритети:

- інтегрування інформації про доступні програми підтримки для підприємств, про послуги, що надаються організаціями підтримки бізнесу, та інформування про інноваційну діяльність в регіоні;
- проведення моніторингу ринку, вивчення перспективних напрямів діяльності як для самого кластеру, так і для пов'язаних з його діяльністю інституцій;
- узгодження програм навчання підприємництва та програм підтримки з урахуванням стану ринкової кон'юнктури.

Таким чином, у інноваційній сфері діяльність інфраструктури підтримки кластерних ініціатив повинна спрямовуватися на створення передумов для пришвидшення процесів створення та комерціалізації інновацій.

1. Бочан, І.О. *Глобальна економіка: Підручник* / І.О.Бочан, І.Р.Михасюк. – К.:Знання, 2007. – 403с. 2. Boari C. *Industrial Clusters, Focal Firms and Economic Dynamism: A Perspective From Italy* / C.Boary. – World Bank Institute. – 2001. – June. – 24 p.